

Elektrik zamları, AKP hükümetlerinin iktidarda olduğu 5 yıl 7 aylık dönemdeki enflasyonu aştı...

SERBEST PİYASANIN MALİYETİ TÜKETİCİYE

AKP Hükümeti döneminde sürdürülen serbest piyasa ısrarı ülkeyi yatırım açmazı ve pahalı elektrik kullanımıyla karşı karşıya bıraktı. Özelleştirme örnekleri olarak Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ), işletme hakkı devredilen santrallerin (İHD) yüksek fiyatlı enerji satışlarına bu dönemde DUY denilen karaborsa maliyetleri eklendi. Seçim öncesinde zam yapmayan AKP Hükümeti, dağıtım özelleştirmelerinin gündeme gelmesiyle birlikte alıcı şirketleri rahatlatmak üzere uygulamaya soktuğu düzenlemelerle serbest piyasanın maliyetini tüketiciye yükledi. Sonuçta 2007 yılsonundan bu tarafa çıplak elektrik fiyatına yapılan zam yüzde 65'e ulaşırken, hizmet bedelleri, vergi ve fonlar

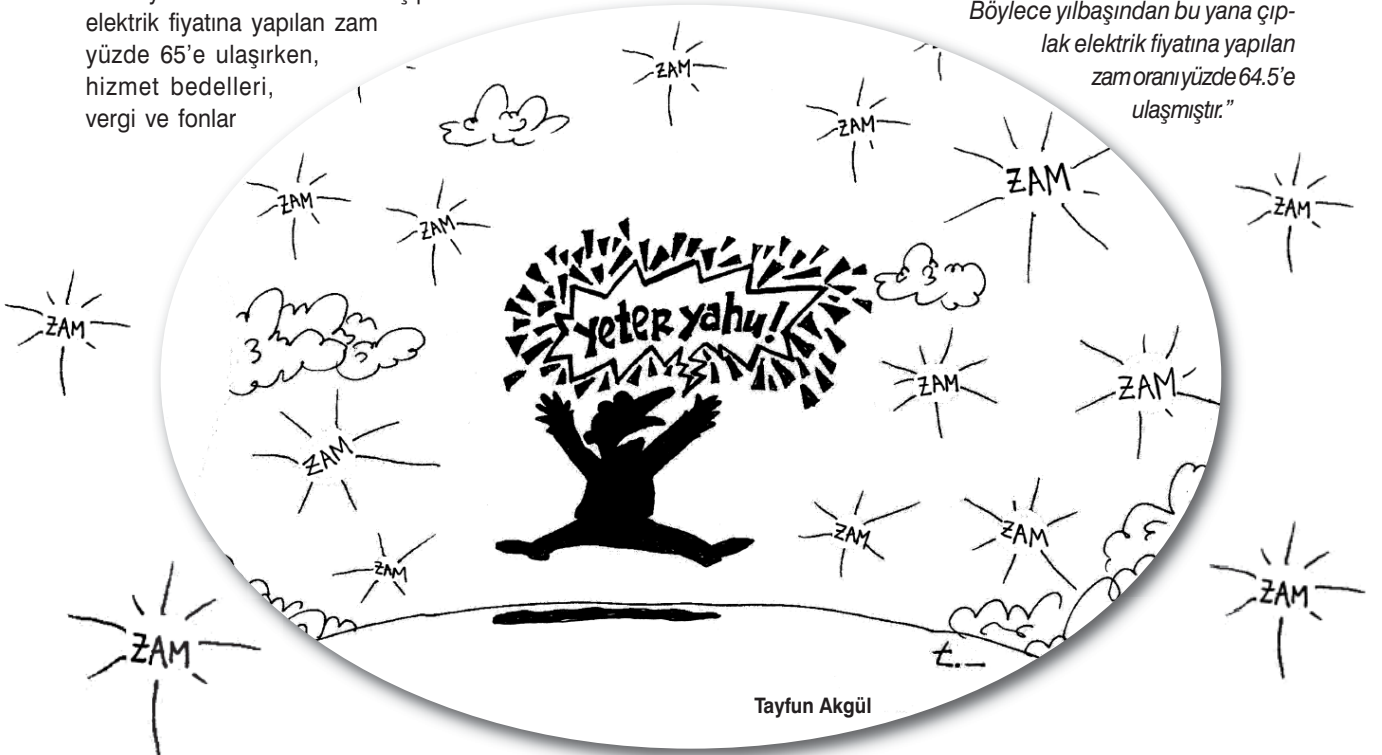
dahil olmak üzere kilovat saat başına 2007 yılında 15.81 Ykr ödeyen mesken aboneleri, 1 Ekim'den itibaren 24.68 Ykr ödemek zorunda bırakıldı.

Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu, 19 Eylül ve 30 Eylül tarihlerinde yaptığı yazılı basın açıklamalarıyla, 1 Ekim 2008'den itibaren yürürlüğe giren elektrik zammının faturalara nasıl yansıtılacağını ve uygulamada yapılan değişikliklerin vatandaşlara getirdiği yükü ortaya koydu.

EMO Yönetim Kurulu'nun 19 Eylül tarihli basın açıklamasında, otomatik fiyatlandırma olarak adlandırılan siste-

min ilk yansıması olarak, 1 Ekim 2008 tarihinde çıplak elektrik fiyatına meskenler için yüzde 10.7'lik zam yapıldığı belirtilerek, şöyle denildi:

"Otomatik fiyatlandırma çerçevesinde 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren geçerli olacak fiyat ise iletim, dağıtım ve perakende hizmet bedelleri dahil olmak üzere 19.57 Ykr'ye çıkarıldığı dün açıklanmıştır. Bu durumda iletim, dağıtım ve perakende hizmet bedellerinde artış yapılmamış olduğu dikkate alınırsa, çıplak elektrik fiyatının yüzde 10.7 zam yapılarak, 15.22 Ykr'den 16.85 Ykr'ye çıkarıldığı hesaplanmaktadır. Böylece yılbaşından bu yana çıplak elektrik fiyatına yapılan zam oranı yüzde 64.5'e ulaşmıştır."

Zam Faturalara Nasıl Yansıyor?

TBMM'de 9 Temmuz 2008 tarihinde kabul edilen 5784 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda değişiklik yapan yasa ile fatura hesaplamasında küçük düşüşlere neden olacak uygulamaların devreye sokulduğu belirtilen açıklamada, şu bilgilere yer verildi:

"Bu uygulamalar, yüzde 2 olarak uygulanan TRT payı ile yüzde 5 olan Belediye Tüketim Vergisi'nin kesilmesinde dağıtım, iletim ve perakende hizmet bedellerinin hariç tutulması olmuştur. Ancak aynı dönemde çıplak elektrik fiyatına karaborsa maliyetlerinin yansıtılması nedeniyle yüksek oranda zam yapılmış olması, bu düşüşün tüketicinin cebine yansımaya engel olmuştur. Fatura örneklerinde yüzde 1'lik Enerji Fonu'nun hesaplanmasında da iletim, dağıtım ve perakende hizmet bedellerinin hariç tutulmaya başlandığı tespit edilmiştir. Bu uygulamalar nedeniyle çıplak elektrik fiyatına 1 Ekim'den itibaren geçerli olmak üzere yapılan yüzde 10.7'lik zam; tüm bedeller, vergi ve fonlar dahil olmak üzere yüzde 7.9 olarak yansacaktır. Böylece yılbaşından bu yana çıplak elektriğe yapılmış olan yüzde 64.5'lik zam da yüzde 56.1 olarak faturalarda görülecektir. Sonuç olarak 2007 yılsonunda

faturada kilovat saat başına 15.81 Ykr ödeyen mesken abonesi, 1 Ekim'den itibaren 24.68 Ykr ödemek zorunda kalacaktır."

Asgari yaşam standardına göre 4 kişilik ailenin aylık 230 kilovat saatlik elektrik kullanımı üzerinden yapılan hesaplama da yer verilen açıklamada, 2007 yılında 36.4 YTL olan faturanın 56.8 YTL'ye çıktığı kaydedildi.

Aydınlatma Faturası Vatandaşa Kesiliyor

Hükümetin 5784 sayılı yasayla getirdiği uygulamaların küçük düşüşlerin yanında vatandaşın faturasını önemli miktarda arttırmaya yönelik uygulamalar da içerdiğine dikkat çekilerek, sokak aydınlatma faturasının vatandaşın kesilmesine şöyle tepki gösterildi:

"Yapılan düzenlemeye göre temel bir kamu hizmeti olan sokak aydınlatmalarının bedeli 7 yıllık geçiş süresi boyunca Hazine'ye bırakılmıştır. Yani vatandaşın elektrik faturası aracılığıyla ödediği yüzde 5'lik Belediye Tüketim Vergisi dışında diğer vergileri kanalıyla ikinci kez sokak aydınlatmalarının bedelini Hazine üzerinden ödemeleri söz konusu olacaktır. Zaten geçiş döneminin sonunda da söz konusu aydınlatma bedelleri tüketicilerin kullarımları oranında faturalara ayrıca yansıtılacaktır."

Asgari Yaşam Standardına Göre Bir Ailenin Aylık Elektrik Tüketimi					
YTL	kWh	2007	Oca.08	Tem.08	Eki.08
Aydınlatma	66	10,42	12,45	15,07	16,26
Buzdolabı	70	11,05	13,21	15,98	17,25
Fırın	24	3,79	4,53	5,48	5,91
Televizyon	22,5	3,55	4,25	5,14	5,54
Çamaşır Makinası	15	2,37	2,83	3,42	3,70
Bulaşık Makinası	13	2,05	2,45	2,97	3,20
Ütü	10	1,58	1,89	2,28	2,46
Süpürge	5,5	0,87	1,04	1,26	1,36
Saç Kurutma Makinası	4,4	0,69	0,83	1,00	1,08
TOPLAM	230,4	36,36	43,47	52,60	56,77

7 Yılda 4 Milyar YTL Yük

Açıklamada, TEDAŞ verileri üzerinden aydınlatma bedelinin 7 yıllık dönem boyunca Hazine'nin üstlenmesiyle kamuya bırakılan yükün hesabına da yer verildi:

"TEDAŞ'ın 2007 yılı tüketim verilerine bakıldığında yıllık sokak aydınlatması için harcanan elektriğin 3.5 milyar kilovat saat olduğu ve bunun da yıllık 600 milyon YTL'yi aşkın bir parasal tutara karşılık geldiği dikkate alındığında 7 yıllık dönem boyunca Hazine üzerinden halkın sırtına yıkılan aydınlatma bedelinin 4 milyar YTL'yi aşacağı görülmektedir."

Açıklamada, elektrik fiyatlarına ilişkin düzenlemeler şöyle eleştirildi:

"Hükümet tüm bu uygulamalarla dağıtım özelleştirmeleri öncesinde alıcı şirketlere tahsilat garantisi sağlamıştır. Bir taraftan yoğunluklu olarak AKP'li belediyeler aydınlatma bedeli ödemekten kurtarılıp, Belediye Tüketim Vergisi'nin bütçelerine gelir getirmeye devam etmesi sağlanırken; diğer taraftan dağıtım bölgelerini özelleştirme yoluyla devralacak olan şirketlere tahsilat güvencesi verilmiştir. Üstelik bu güvence belediyelerin hizmet alanı kapsamında sayılan park, ören yerleri gibi alanların aydınlatılmasında kullanılan enerji bedellerinin tahsilatı için de halktan tahsil edilen Belediye Tüketim Vergisi'ne haciz konulması olanağıyla da genişletilmiştir. Bu uygulamaları içeren aydınlatma düzenlemesi EPDK'nın hazırladığı yönetmelik taslağına göre 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girecektir."

Zammın yürürlüğe girdiği 1 Ekim tarihinden bir gün önce EMO Yönetim Kurulu tarafından yazılı basın açıklamasında ise şöyle denildi:

"AKP Hükümeti'nin serbest piyasa ve özelleştirme ısrarı nedeniyle pahalı elektrik ve elektrik kesinti-

leri açmazıyla karşı karşıya kalan halk, yeni yılın ardından Şeker Bayramı'nda da yine zam hediyesi aldı. Yarın devreye girecek zamlarla çıplak elektrik fiyatı yüzde 10.7 artıyor. Böylece bu yıl içinde konutların kullandığı elektrik için çıplak fiyata uygulanan zam yüzde 64.5'e ulaştı. Bu zamlar elektrik fiyat artış, Ocak 2003-Ağustos 2008 dönemini kapsayan 5 yıl 7 aylık AKP iktidarı döneminde gerçekleşen tüketici fiyatları endeksindeki yüzde 63.5'lik artışı da aştı. Böylece 5 yıldır zam yapmadık diyerek oy toplayan AKP Hükümeti'nin seçim boyası 10 ayda döküldü. Yapılan zamlarla AKP Hükümeti, 1 yıl içinde yurttaşlardan yaklaşık 4.5 milyar YTL fazla para toplayacaktır."

AKP'nin Zam Serüveni

Açıklamada, elektrik fiyatlarına yapılan zamlar tarihsel olarak nedenleriyle birlikte şöyle aktarıldı:

"AKP Hükümeti, konutlarda kullanılan elektriğin fiyatını, çıplak fiyat üzerinden yüzde 18.2, iletim, dağıtım ve perakende hizmet bedellerindeki artışlarla birlikte ise yüzde 19.5 oranında artıran yeni yıl zammını 1 Ocak 2008 tarihinde devreye soktu. Seçimlerin hemen ardından yapılan bu fiyat ayarlamasıyla sanayide çıplak elektrik fiyatı yüzde 11.7, ticarethanelerde yüzde 17.5 artırıldı. Ocak ayında sanayicinin fiyat artışı konutlara göre daha düşük düzeyde tutulurken, bu dönemde tarifiede en çok zam gören kullanıcılar yüzde 21.1 ile şehit aileleri ve muharip malul gaziler oldu.

Hükümet, serbest piyasa ısrarı nedeniyle girilen elektrik sıkıntısı ortamında özel sektörün kar realizasyonuna yönelik zam taleplerini karşılamak için 1 Ağustos 2006 tarihinde Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği ile karaborsa sistemini devreye soktu. Bu uygulama ile söz konusu piyasada elektriğin birim

maliyeti 19 Ykr'yi aştı. Bu maliyetin tüketicilere aktarılmasını öngören düzenleme ile 20 dağıtım şirketinin tarifesine bu sistemin maliyeti yansıtıldı. Bu uygulamanın Haziran 2008'de devreye alınmasıyla 1 Temmuz'dan geçerli olmak üzere karaborsa zamları tarifelere yansıdı. Böylece 1 Temmuz 2008'den itibaren çıplak elektrik fiyatları yüzde 25.7 oranında artırıldı.

Aynı tarihte Yüksek Planlama Kurulu kararıyla devreye alınan Maliyet Bazlı Fiyatlandırma denilen otomatik zam uygulamasının ilk yansıması ise yarın hayata geçiyor. Resmi Gazete'de de yayımlanan zam kararına göre yarından itibaren elektrik fiyatları çıplak olarak yüzde 10.7 oranında artırılıyor. Böylece yılbaşından bu yana yapılan zam konutlarda yüzde 64.5'e, sanayide yüzde 55.4'e, ticarethanelerde yüzde 63.5'e ulaşmış oluyor. Çıplak elektrik fiyatlarına yapılan zam; şehit ve gazi aileleri için yüzde 68.6'ya ve kalkınmada öncelikli illerdeki mesken kullanıcıları için de yüzde 65.2'ye ulaştı."

Zamlar 5 Yıllık Enflasyonu Aştı

Açıklamada, elektrik fiyatlarına yapılan zamlar enflasyon düzeyi arasındaki karşılaştırmaya da yer verildi:

"AKP hükümetlerinin iktidarda olduğu Ocak 2003-Ağustos 2008 tarihleri arasında gerçekleşen tüketici fiyatları endeksindeki artışın, yüzde 63.5'e ulaştığı hesaplanmaktadır. 1 Ekim 2008 tarihi itibarıyla konutlar için yüzde 64.5'e ulaştırılan zamlar, seçimler öncesinde iktidara geldikten bu yana elektriğe zam yapmamakla övünen AKP Hükümeti 10 ayda 5 yıllık enflasyonu aşan düzeyde zam yapmıştır. Maliyet Bazlı Fiyatlandırma kararına göre 1 Ocak 2009 tarihi itibarıyla elektrik fiyatları 2009 yılı programına göre yeniden belirlenecektir."

Elektrik Fiyatında Kayıp-Kaçak Bedeli

Elektrik faturalarına yansıtılan, yeni uygulama kapsamında ayrıca açıklanmaya başlanan kayıp ve kaçak bedellerine ilişkin olarak da değerlendirme yapılan açıklamada, "Hükümetin dağıtım bölgelerini özelleştirmeye yönelik hazırlığı çerçevesinde 1 Temmuz 2008 zammından itibaren çıplak elektrik fiyatı içindeki kayıp ve kaçak bedeli ayrıca açıklanmaya başlanmıştır. Buna göre tüketiciler çıplak elektrik fiyatının yüzde 13.6'sını kayıp ve kaçak bedeli olarak ödemektedirler" denildi. Tarifelere bakıldığında 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren kayıp ve kaçak bedeli yüzde 10.7 oranıyla aynı düzeyde zamlandırıldığı kaydedilen açıklamada, "Kayıp ve kaçak bedeli olarak en fazla ödemenin yüzde 25.4'lük payla aydınlatmadan kesildiği, ikinci sırada yüzde 18-19 oranıyla tarımsal sulamanın geldiği, üçüncü sırada da yüzde 15 oranıyla şehit ve gazi ailelerinin kayıp ve kaçak bedelini fazla ödediği görülmektedir" bilgisi aktarıldı.

Zamlarla 1 Yılda 4.5 Milyar YTL Tahsil Edilecek

Hükümetin 2008 yılında yaptığı elektrik fiyat zamlarıyla halktan ne kadar ek tahsilat yapacağı hesabını da yapan EMO, şu bilgileri açıklamasıyla kamuoyuna aktardı:

"Türkiye'de 2007 yılında 30 milyon 24 bin abone 155 milyar 135 milyon kilovatsaatlik elektrik tüketmiştir. Bu tüketimin parasal değeri 15 milyar 25 milyon YTL olmuştur. Tüketimin hiç artmadığı düşünülerek, Ocak zammının 1 yıl, Temmuz zammının 6 ay, Ekim zammının da 3 ay geçerli olduğu dikkate alınarak kaba bir hesaplama ile zammın parasal karşılığı hesaplanmıştır. Elektriğe 1 yıl geçerli olmak üzere ortalama yüzde 16; 6 ay geçerli olmak üzere ortalama yüzde 22.3, 3 ay geçerli olmak üzere ortalama yüzde 9.5 zam yapıldığı dikkate

alındığında, 2007 yılı düzeyindeki elektrik tüketiminin parasal değeri olarak 19.6 milyar YTL tahsil edilecektir. Böylece yapılan zamlarla halktan 4.5 milyar YTL'yi aşan bir para toplanmış olacak."

Zamdan Kimler Ne Kadar Etkilenecek?

Türkiye'de elektrik tüketiminin dağılımına bakıldığında, 36.5 milyar kilovatsaatı aşkın tüketimle en çok konut tüketicilerinin zamdan etkileneceği kaydedilen açıklamada, "Hane halk-

larının, diğer sektörlerin ürünlerini de tüketmek zorunda oldukları dikkate alındığında, enerji girdi maliyetlerindeki artışların yansıtılmasıyla yaşanacak zam furyasından da ayrıca etkilenecekleri açıktır. Elektrik fiyatlarına yapılan zam, ekmek gibi temel yaşamsal ihtiyaçlara varıncaya kadar pek çok ürün için zamların devreye girmesi anlamını taşımaktadır" denildi.

Elektrik tüketiminin sektörel dağılımına bakıldığında 22.1 milyar kilovatsaat ile en çok elektrik tüketiminin "ticarethane, yazıhane, turizm, el sanatları ve diğer hizmetler grubu" tarafından gerçekleştirildiği ifade edilen açıklamada, "Ancak sektörlerin toplulaştırılmış olması nedeniyle iyi bir analize imkan vermeyen bu grup dışındaki elektrik tüketimlerine bakıldığında elektrik zamları; 15.5 milyar kilovatsaat elektrik tüketimi olan demir çelik sektörü ile 14.5 milyar kilovatsaatlik elektrik tüketen tekstil sektörlerini ciddi şekilde etkileyecektir" değerlendirmesi yapıldı.

Hastanelere, Okullara Tehdit

Elektrik faturalarını ödeyemedikleri için temel kamu hizmetlerini yerine getiren kurumların elektriklerinin kesilmesiyle tehdit edilmesine de açıklamada şöyle tepki gösterildi:

"Serbest piyasa ve özelleştirme ısrarının getirdiği sorun yalnızca pahalı elektrik sonucunda yoksulluk ve yoksulluğun artmasıyla sınırlı kalmamaktadır. Hastane, okul gibi temel kamu hizmeti veren kurumlar, Şeker Bayramı sonrasında elektrik faturalarını ödeyemedikleri için elektriklerinin kesileceği tehdidiyle karşı karşıyadırlar. Böylesi bir yönetim anlayışı ne demokrasi, ne insan hakları, ne sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmaz. Hükümeti bir an önce enerji alanında birikmiş sorunları çözmek için ciddi adımlar atmaya, kamu yatırımlarının devreye alınması için kaynakların seferber edilmesine davet ediyoruz." ◀

